

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.

«___» _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2023 р.

**ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВП(ДВ)м-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Масло Анастасії Дмитрівни

Керівник кандидат педагогічних наук, доцент
Суятинова К.Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	7
1.1. Проблема партнерської взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у науковій літературі.	7
1.2. Роль взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в процесі виховання.....	13
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСОБУ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	21
2.1. Аналіз чинних програм щодо національно-патріотичного виховання.....	21
2.2. Методичні засади організації партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в процесі національно-патріотичного виховання.....	28
Висновки до розділу 2	36
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Партнерська взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти в процесі національно-патріотичного виховання є дуже актуальною темою у сучасному світі. На сьогоднішній день в Україні та багатьох інших країнах світу існує необхідність виховання патріотичної молоді, яка розуміє свої обов'язки перед своєю країною та має національну свідомість. Особливо актуальною ця проблема є у сучасних суспільно-політичних умовах, коли зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей. Патріотичне виховання пронизує всі аспекти освітнього процесу, органічно поєднує в собі національне, громадянське, моральне, сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне та трудове виховання. Це напрямок охоплює всіх учасників навчально-виховного процесу та сприяє формуванню у дітей та утвердженню у педагогів і батьків національних та всесвітньолюдських цінностей, а також розвитку особистісних якостей, які є характерними для громадян України [1]. Дошкільний вік є найбільш сприятливим для формування патріотичних почуттів та цінностей, тому важливо, щоб сім'ї та дошкільні заклади співпрацювали в процесі національно-патріотичного виховання. Спільна робота може забезпечити дітям повне та глибоке засвоєння інформації про свою країну, її історію, культуру та традиції. За допомогою партнерської взаємодії сім'ї та дошкільного закладу можна створити сприятливі умови для формування у дітей високих моральних якостей, таких як повага до інших, любов до Батьківщини, відповідальність та толерантність. Крім того, така взаємодія може допомогти вирішувати проблеми, що виникають у дітей в процесі навчання та соціалізації. Партнерська взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі національно-патріотичного виховання має велике значення для формування здорової нації та створення мирного та гармонійного суспільства.

Такі науковці як Л. Загік, Т. Маркова, Н. Стаднік, Л. Сухарева, Н. Виноградова та інші розробили педагогічні засади спільної роботи сім'ї та

закладу дошкільної освіти, які охоплюють різні аспекти цієї діяльності. Наприклад, Л. Загик розробила вимоги до стилю взаємин з дітьми та їх батьками, принципи взаємодії дошкільного закладу і сім'ї, а також рекомендації вихователям щодо роботи з сім'єю [20; 35; 56], тоді як Л. Сухарева розробила зміст і методи педагогічної освіти батьків [57]. Багато сучасних досліджень присвячені різним аспектам спільної роботи двох соціальних інститутів, таких як дошкільний заклад і сім'я, зокрема у працях О.Ковшар, В. Котирло, Л. Врочинської, Л. Калуської, К. Суятинової та інших. Крім того, праці класиків педагогічної думки, таких як Г. Ващенко, Б. Грінченко, Я. Коменський, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші, а також сучасні науковці, такі як Л. Артемова, О. Денисюк, О. Каплуновська, М. Машовець, О. Стаєнна та інші, досліджують різні аспекти патріотичного виховання дошкільників, розглядали специфіку роботи педагогів з батьками, підготовку кваліфікованих фахівців до роботи з дітьми, особливості освітнього процесу у закладах дошкільної освіти [14; 17; 22; 41]. Дослідники українських народних виховних традицій, такі як С. Килимник, О. Макаренко, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, П. Щербань та інші також здійснили ґрунтовні дослідження цієї теми.

У сучасній педагогічній науці різні аспекти патріотичного виховання розробляли І. Бех, Ю. Завалевський, П. Ігнатенко, О. Сухомлинська, К. Чорна та інші. За останні роки ця проблема досліджувалася у дисертаційних роботах Т. Гаврилової, В. Коваля, О. Коркішко, О. Красовської, П. Оніщука, І. Охріменка, С. Рашидової. Національно-патріотичне виховання вітчизняні вчені І. Бех, П. Ігнатенко, Н. Косарева, М. Красовицький, Н. Островерхова, П. Паплужний, М. Папасний, Ю. Руденко, М. Стельмахович, О. Савченко, А. Фасоля, розглядали як процес формування у дітей світоглядних переконань і поглядів.

На думку Н. Виноградової, для формування патріотичних почуттів дитини велике значення має виховання емоційно-позитивного ставлення до навколишнього середовища, що залежить від взаємин у сім'ї, свідками й

учасниками яких вони є. Головне, що може принести дитині радість – це спілкування її з батьками, спільні прогулянки, спільна діяльність. Також вона зауважує, що поведінка батьків слугує для дітей наочним прикладом любові до рідного краю [1]. С. Козлова зазначає, що для успішного виховання патріотичних почуттів необхідно, щоб діти якомога раніше побачили «патріотичне обличчя» своїх батьків [44, с. 82].

Мета дослідження – виявити, теоретично обґрунтувати та розробити методичні рекомендації партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі національно-патріотичного виховання.

Обрана тема зумовила такі **завдання дослідження**:

- розглянути проблему партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти у науковій літературі;
- дослідити роль взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі виховання;
- проаналізувати організацію партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти як засобу національно-патріотичного виховання;
- розробити методичні рекомендації щодо використання партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі національно-патріотичного виховання.

Об'єкт дослідження – національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – партнерська взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі національно-патріотичного виховання.

У процесі дослідження для розв'язання поставлених завдань і перевірки висунутого припущення використано комплекс **методів**:

- а) теоретичні: аналіз і синтез наукової, навчально-методичної літератури, що надало змогу зіставити різні погляди на досліджувану проблему, визначити поняттєво-категоріальний апарат дослідження, критерії та показники розвитку мовленнєвої творчості;
- б) емпіричні: аналіз документації;

в) статистичні: здійснення аналізу емпіричних даних.

Практичне значення одержаних результатів: результати дослідження можуть бути використані студентом протягом проходження педагогічної практики в закладах дошкільної освіти та під час проведення та організації занять з дошкільниками.

Апробація результатів роботи: матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях проблемної групи «Психолого-педагогічний розвиток дітей передшкільного віку».

Публікації: Масло А. Д., Суятинова К. Є. Роль взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі виховання. *Наукові здобутки студентів з дошкільної та спеціальної освіти: зб. наук. і наук.-метод. праць студентів III Всеукр. наук.-практ. конф. 11-12 трав. 2023. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. Вип. 14. С. 220*

URL:<https://drive.google.com/file/d/1QAIFrzIPymXEdjV3UaYeI1IhlsYbWDtZ/view>

Масло А.Д., Суятинова К.Є. Методичні засади організації національно-патріотичного виховання дошкільників в умовах сучасності. *Дитинство XXI століття: інноваційна освіта: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. 27 жовтн. 2023. Кременчук: КПК, 2023. С. 279. URL: <https://kpk.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>*

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки з розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи – 87 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Проблема партнерської взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у науковій літературі.

Партнерська взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти є однією з ключових проблем, яка стала актуальною на сучасному етапі розвитку педагогічної науки та практики. У науковій літературі існує багато робіт, присвячених вивченню партнерської взаємодії між сім'єю та закладом дошкільної освіти.

На сторінках фахових видань широко обговорюється проблема взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками. Дослідження Г. Глушакової, Г. Гризик та Т. Доронової надали рекомендації щодо організації ефективної взаємодії між працівниками закладів дошкільної освіти та батьками вихованців, тоді як у праці Л. Островської та О. Урбанської досліджено форми та методи роботи закладу дошкільної освіти з сім'єю [13; 19; 41]. Вивченню різних аспектів проблеми взаємодії закладів дошкільної освіти з сім'ями присвячено праці Т. Александрової, Н. Андрєєвої, А. Богуш, Н. Виноградової, В.Іванової, Л. Кларіної, Т. Кулікової, Я. Ковальчук, Н. Лагутіної, М. Машовець, Н. Семенової, К.Суятинової та інших учених [12; 15; 41]. Такі науковці як Н. Гавриш та К. Крутій зазначають, що в новій редакції Закону України «Про дошкільну освіту» є прогресивна інноваційна норма, що стосується відповідальності батьків за навчання їхніх дітей у дошкільному закладі. Педагоги мають активно спілкуватися з батьками, пояснювати їхню роль у вихованні та навчанні дитини. Вони рекомендують спільно будувати партнерські стосунки, що кожним батьком буде більш свідомим та активним у вихованні своєї дитини [15].

Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», одним із основних завдань дошкільної освіти є формування у дитини громадянської позиції, національної та морально-етичної свідомості, патріотизму, культури

поведінки, виховання у дусі традицій, звичаїв та національних цінностей. Однак на цьому шляху можуть виникати певні труднощі, оскільки сім'я та дошкільний заклад мають різний характер функціонування та взаємодії з дитиною [51].

Однією з основних теоретичних концепцій, що лежить в основі партнерської взаємодії, є теорія взаємодії Бронфенбреннера. Згідно з цією теорією, виховання дитини розвивається у багатоплановому контексті, де взаємодія із зовнішніми соціальними системами (сім'єю, закладом дошкільної освіти, спільнотою, соціальним середовищем) відбувається розвиток дитини [8].

На думку О. Ковшар партнерство у дошкільній освіті – це спільна колективна розподілена діяльність різних соціальних груп, мету діяльності поділяють всі учасники цієї групи і вона призводить до позитивних результатів і ефектів [25].

Партнерська взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти може бути використана як спосіб організації спільної діяльності, яка базується на соціальному сприйнятті та комунікації. У роботі з фахівцями дошкільної освіти використовуються різні види взаємодії з батьками, залежно від конкретної соціальної ситуації, розвитку, особливостей та специфіки батьків і дітей. Ці форми взаємодії можуть включати «круглі столи, дискусійні зустрічі, педагогічні «вітальні», дні відкритих дверей, творчі майстерні, анкетування, тестування батьків» та інші. Важливими методами роботи педагогів дошкільного закладу в контексті партнерської взаємодії з сім'ями є ознайомлення, залучення, навчання та особиста участь батьків у плануванні, організації та оцінюванні педагогічного процесу, а також у плануванні життєдіяльності дітей у закладі дошкільної освіти [7].

Науковці О. Ковшар, М. Бадіца, К. Суятинова зазначають, що основні зовнішні чинники, які визначають принцип складності та інтеграції взаємодії, включають, перш за все, центральне положення дитини в освітньому процесі (дитина-центризм) та уніфікацію педагогічних вимог до дитини. Не менш

важливим, є суб'єкт-суб'єктні відносини між вихователями, дітьми та батьками, а також гуманна освітня взаємодія між педагогічним колективом та колективом вихованців у процесі навчання. Роль сім'ї у вихованні та навчанні стає рівною із закладом дошкільної освіти у процесі формування особистості дитини [26].

У Методичних рекомендаціях щодо організації взаємодії між дошкільними закладами та батьками вихованців (лист МОН України від 11.10.2017 № 1/9-546) визначено ключові напрями взаємодії між дошкільними закладами та батьками, а саме:

- створення інформаційно-просвітницького середовища для батьків та інших членів родини, що приймають участь у вихованні дитини;
- підвищення професійної майстерності педагогів на базі вивчення досвіду родинного виховання;
- сприяння інтеграції родинного виховання в соціум;
- заохочення батьків активно брати участь у навчальному процесі;
- узгодження уявлень, цінностей, педагогічної позиції та досягнення єдності виховних впливів на дитину в родині та дошкільному закладі;
- формування у педагогічних працівників та батьків позитивного ставлення до партнерської взаємодії, спонукання їх до дій та моделей поведінки, спрямованих на взаєморозуміння та взаємоповагу [43].

У Базовому компоненті дошкільної освіти (нова редакція) відзначається, що розвиток особистості дитини в дошкільному віці залежить від спільних зусиль батьків, педагогів та психологів. Відповідно БКДО, участь батьків в освітньому процесі можна розділити за такими критеріями:

1. Інформованість та залучення: батьки мають можливість отримувати інформацію про навчальні плани та досягнення своєї дитини. Заохочується активна участь батьків у батьківських зборах та подіях;
2. Спільне планування: батьки можуть брати участь у плануванні навчальних та виховних заходів, вносячи свої пропозиції та обговорюючи цілі.

3. Участь у заняттях: батьки можуть бути запрошені для участі у певних заняттях або діяльностях, що стосуються їхніх професійних або творчих навичок.

4. Підтримка вдома: сприяння батьківської підтримки у виконанні дитиною домашніх завдань та стимулювання позитивного ставлення до навчання.

5. Консультації та взаємодія: забезпечення можливості консультування батьків щодо виховання та навчання дітей, а також взаємодія з педагогами.

Тому важливо залучати батьків до співпраці зі закладом дошкільної освіти, що дає змогу педагогічному колективу спрямовувати свої зусилля на формування особистості дитини в цьому напрямі [2].

Ряд програм дошкільної освіти підкреслюють значимість та продуктивність партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти. Програма розвитку дитини «Українське дошкілля» відображає важливість партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти для забезпечення гармонійного і всебічного розвитку дитини. Партнерська взаємодія є ключовим аспектом ефективності роботи закладу та підтримки дитини на шляху досягнення її потенціалу. Програма «Українське дошкілля» враховує наступні аспекти партнерської взаємодії:

1. Інформування та залучення батьків: програма надає батькам інформацію про цілі, завдання та особливості розвитку дитини в дошкільному віці. Батькам надається можливість активно брати участь у житті закладу, відвідувати зустрічі, батьківські збори, відкриті уроки та інші заходи;

2. Спільне планування: заклад та батьки спільно планують програму розвитку дитини. Це може включати обговорення педагогічних підходів, методів навчання та розвитку, врахування індивідуальних особливостей кожної дитини;

3. Залучення батьків до навчального процесу: програма забезпечує можливість батьків брати участь у проведенні навчальних занять, спостерігати за роботою дитини, допомагати їй у вирішенні завдань;

4. Взаємодія під час виховання: батьки та педагоги разом вирішують питання виховання дитини, спільно розв'язують конфліктні ситуації, підтримують вироблення позитивних цінностей та соціальних навичок;

5. Індивідуальний підхід: програма передбачає індивідуальний підхід до кожної сім'ї та дитини. Це означає, що враховуються особливості сімейного середовища, інтереси та потреби дитини;

6. Обмін досвідом: заклад дошкільної освіти та батьки можуть поділитися своїм досвідом і ресурсами для спільного підтримання розвитку дитини [10].

Партнерська взаємодія забезпечує рівноправне партнерство між сім'єю та закладом дошкільної освіти, що позитивно впливає на розвиток дитини, її самооцінку, адаптацію та навчання. Програма «Українське дошкілля» закликає створити оптимальні умови для співпраці між сім'єю та дошкільним закладом, спрямовані на спільний розвиток та підтримку дитини [10].

Освітня програма «Дитина» для дітей від 2 до 7 років демонструє важливість партнерської взаємодії між сім'єю та закладом дошкільної освіти для забезпечення гармонійного розвитку дитини. Партнерська взаємодія є ключовим компонентом ефективності роботи дошкільного закладу та сприяння загальному розвитку малюка [18].

Програма «Я у Світі» передбачає активну роль та важливість взаємодії між закладом дошкільної освіти та батьками з метою всебічного розвитку та виховання дітей. Основними аспектами партнерської взаємодії в рамках програми «Я і Світі» є:

1. Інформування та залучення батьків:

- обмін інформацією між ЗДО та батьками про свої цілі, завдання та методи;
- забезпечення можливостей для батьків долучатися до життя ЗДО через участь в зустрічах, батьківських зборах, відкритих уроках та інших заходах.

2. Спільне планування:

- ЗДО та батьки можуть спільно планувати програму розвитку дітей;
- обговорення педагогічних підходів та методів навчання.

3. Залучення батьків до навчально-виховного процесу:

- батьки можуть приймати участь у проведенні занять;
- можливість спостерігати за роботою дитини та брати участь в її навчанні, вихованні та розвитку.

4. Взаємодія під час виховання:

- спільне вирішення питань виховання дитини;
- розв'язання конфліктних ситуацій разом із педагогами.

5. Індивідуальний підхід:

- врахування особливостей сімейного середовища та індивідуальні потреби кожної дитини.

6. Обмін досвідом:

- ЗДО та батьки можуть обмінюватися своїм досвідом та ресурсами для спільної підтримки розвитку дитини [64].

Такий підхід сприяє формуванню позитивного оточення для дитини, розвиває партнерські стосунки між ЗДО та сім'єю, а також допомагає у створенні сприятливого середовища для виховання та навчання.

На думку Н. Гончар, на сучасному етапі партнерська взаємодія родини та закладу дошкільної освіти базується на наступних умовах:

1. Батьки та педагоги виступають як партнери у вихованні та навчанні дітей.

2. Існує спільне розуміння мети і завдань виховання та навчання дітей як серед педагогів, так і серед батьків.

3. Здійснюється активна підтримка, повага і довіра до дитини, і з боку педагогів, і з боку батьків.

4. Педагоги та батьки мають знання про виховні можливості як колективу в дошкільному закладі, так і родини, та максимально використовують цей виховний потенціал у спільній роботі з дітьми.

5. Постійно проводиться аналіз процесу взаємодії родини та дошкільного освітнього закладу, а також оцінюються проміжні та кінцеві результати цієї спільної діяльності [16].

Так ми можемо бачити, що Н. Гончар підкреслює важливість цих умов для успішного співпраці між родиною та дошкільним освітнім закладом у вихованні та навчанні дітей [16]. Ми цю підтримуємо думку, адже батьки є активними учасниками освітнього процесу.

Отже, дослідження та рекомендації цих вчених підкреслюють важливість партнерської взаємодії між закладами дошкільної освіти та батьками. Ця взаємодія має сприяти гармонійному розвитку дітей та підвищенню їх навчального успіху. Висновок із дослідженнями відомих науковців виникає в тому, що взаємодія між закладами дошкільної освіти та батьками має бути конструктивною та спільною. Вони підкреслюють необхідність активного спілкування, інформування батьків про їхні обов'язки та права щодо навчання дітей, а також сприяння батькам у свідомій участі у вихованні та навчанні. Зміни в законодавстві вказують на збільшення відповідальності батьків за навчання дітей, що створює позитивні умови для їхнього активного співробітництва із закладами дошкільної освіти.

1.2. Роль взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в процесі виховання.

Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти є надзвичайно важливим процесом у вихованні дитини. Сім'я та дошкільний заклад взаємодіють між собою з додатковим забезпеченням повноцінного розвитку дитини, що відбувається у формуванні фізичних, розумових, емоційних, соціальних та духовних компетенцій.

Забезпечення сприятливого середовища, врахування індивідуальних особливостей кожної дитини та потреб сім'ї, а також підвищення рівня довіри між батьками та педагогами - це ключові аспекти успішної взаємодії. Якщо сім'я та дошкільний заклад будуть працювати разом, то можна досягти відмінних результатів у розвитку та вихованні дитини. Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти має сприяти не тільки розвитку дитини, але й збільшенню рівня довіри між батьками та педагогами. Завдяки цьому батьки

можуть бути більш активними учасниками виховного процесу та більш детально ознайомитись із методиками та підходами, які використані в закладі дошкільної освіти [39].

У ряді нормативно-правових актів, таких як Конституція України [31], Конвенція про права дитини [29], Закон України «Про освіту» (у новій редакції) [53], Закон України «Про дошкільну освіту» (з поправками) [51], Державна програма «Освіта» (Україна – XXI століття) [20], Національні програми «Діти України» [52] та «Українська родина» [54] та інших державних документах висвітлено ідею партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти.

У Законі України «Про освіту» зазначено: «батьки є першими педагогами. Вони зобов'язані закласти основи фізичного, морального й інтелектуального розвитку особистості дитини в ранньому віці» [53].

Стаття 11 Закону України «Про дошкільну освіту» наголошує на тому, що заклад дошкільної освіти здійснює взаємодію з сім'єю [51].

Взаємодія педагогів з сім'ями вихованців є однією з найважливіших умов формування особистості дитини, ця взаємодія приносить позитивні результати в освітньому процесі дитини. Взаємодія досягається при узгодженості дій педагогічного колективу та за умови розвитку інтересу батьків до питань виховання і навчання [2].

Педагогічна співпраця з сім'єю сприяє досягненню поставлених перед закладом дошкільної освіти завдань, що слугує не лише практичним стимулом, а й важливим внеском у єдиний процес виховання дитини в обох середовищах – сімейному та освітньому. Участь батьків також представляє собою форму демократизації та культурної взаємодії, що набуває особливого значення в умовах багатокультурного середовища. Заклад дошкільної освіти несе велику відповідальність у формуванні та розвитку дитини, а сім'я є першою соціальною установою, яка формує особистість дитини. Тому співпраця між ними є необхідною для досягнення успіху у вихованні дитини [41].

У різні часи та серед різних народів виховання було та залишається важливою цінністю, що є духовною основою нації та здатним соціальним

феноменом. Це є найбільш об'єднуючим фактором людей та сприяє самовиявленню людини на всіх стадіях життя: від немовляти до дорослого. Сім'я визнається однією з ключових форм організації життя людей, і її значення важливе як для індивіда, так і для суспільства в цілому. Сім'я представляє собою спільноту людей, засновану на шлюбному союзі, родинних зв'язках та взаємовідносинах між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, а також між різними членами сім'ї, які спільно проживають і спільно господарюють [45].

Сім'я представляє собою складне соціальне утворення, яке об'єднує в собі аспекти соціального інституту, організації та структури, а також функції малої соціальної групи. Вона вивчається як частина соціуму з різних позицій, знаходячись на перехресті макро- та мікроаналізу. Однією з ключових характеристик сім'ї є її роль посередника між індивідом і суспільством, що вирішує конфлікти між особистістю та державою через врахування інтересів сімей як автономного соціального інституту. Сім'я залишається найбільш стійкою соціальною мікрогрупою для дитини на протязі її всього процесу зростання [58].

На думку К. Суятинової, протягом усього життя індивіда сім'я є тим найближчим мікросоціальним середовищем, яке визначає унікальність його життєдіяльності та виконує такі соціалізаційні функції: забезпечення фізичного та емоційного розвитку особистості; формування ідентифікації статі дитини; розвиток інтелектуальних здібностей та потенційних можливостей; створення в дитині відчуття безпеки; вплив на формування ціннісних орієнтацій особистості; передача основних соціальних норм [59].

О. Олесюк зазначає, що сім'я представляє собою природний колектив, об'єднаний не лише родинними зв'язками та спільними кровними зв'язками, але і традиціями, що є предметом гордості і честі. Її єднають моральні та правові норми, а також спільні зусилля у вихованні дітей, спільне проживання та спільна відповідальність за домашнє господарство [46, с. 7].

Сім'я виконує різноманітні функції, які можна розбити на зовнішні та внутрішні. До зовнішнішньої функції включають господарсько-побутову.

Господарсько-побутова функція сім'ї орієнтована на забезпечення матеріальних потреб членів родини та організацію відпочинку

Внутрішні функції сім'ї включають:

- виховну;
- емоційну;
- духовну;
- функції формування досвіду соціального життя.

Виховна роль сім'ї проявляється у задоволенні індивідуальних потреб у батьківстві та материнстві, розвитку особистості дітей та забезпеченні соціалізації молодшого покоління.

Емоційна функція сім'ї наповнює потребу особи в визнанні, любові, турботі та психологічному захисті.

Духовна функція сприяє взаємному розумінню та духовному розвитку особистості.

Функція формування досвіду соціального життя здійснюється особистістю шляхом надання перших знань і навичок взаємодії з оточуючими, формування вмінь вести себе в суспільстві та отримання досвіду соціального контролю за дотриманням його норм і правил [13].

У наш час сім'я має особливу важливу роль у забезпеченні функцій духовного спілкування, емоційної підтримки та виховання. Навчальні та виховні заклади не можуть забезпечити такі унікальні умови для емоційно-духовного життя особистості, якими володіє сім'я. Лише завдяки проживанню в сім'ї, де панує дух любові та доброти, дитина вчиться пізнати та досягти свою людську сутність, зберегти свої обов'язки перед іншими людьми, передусім перед батьками та однолітками. Такі уроки неможливо отримати з книжок, а тільки взаємодіючи з найближчими людьми. Тому, для того, щоб дитина виростила здатною любити та співпереживати, вона повинна бути вихована в сім'ї, де панує любов та турбота. Любов до дитини виростає із взаємної любові батьків, а також з отриманням їхніх уроків любові та щирості їхніх стосунків зі своїми батьками [35].

Заклад дошкільної освіти має можливість забезпечити дитині сприятливе середовище для розвитку різних компетенцій, а також забезпечити доцільний педагогічний супровід. Сім'я може доповнювати цей процес у домашніх умовах, формуючи у дитини додаткові навички та знання [47].

Взаємодія між дошкільним закладом та сім'єю базується на співпраці. Ініціативу, щодо встановлення такої співпраці необхідно взяти на себе дошкільному навчальному закладу, так як педагоги мають професійну підготовку до навчально-виховної роботи. Вони розуміють, що співпраця є корисною для дитини, тому мають переконатися в цьому батьків. Важливою частиною діяльності дошкільного закладу є готовність педагога спілкуватися з батьками та будувати позитивні та професійні взаємовідносини. Вихователь повинен мати певні позитивні якості, зокрема вміння уважно слухати батьків, спілкуватися з ними, правильно доносити інформацію і бути професіоналом у роботі з дітьми та їхніми батьками.

Для найефективнішого та найвідповідальнішого підходу до виховання дитини батьки повинні встановити взаємовідносини з вихователями на основі принципів взаємної поваги та розуміння важливості кожного в цьому процесі. Таке партнерство має потенціал довготривалого впливу на всіх сторінках і досягти спільної мети - успішного виховання дитини.

Для того, щоб дотримуватися принципів партнерства, необхідно використовувати різноманітні форми взаємодії між фахівцями закладів дошкільної освіти та родинами вихованців, які розглядаються як засоби організації спільної діяльності та спілкування між батьками та вихователями.

Аналізуючи взаємодію між закладами дошкільної освіти та батьками, важливо враховувати декілька аспектів:

- прагматичний аспект, який орієнтований на полегшення організації навчального процесу.
- педагогічний аспект, спрямований на виховання дитини в спільному стилі з родинним оточенням.

- навчально-психологічний аспект, де участь батьків впливає на хід навчального процесу.
- соціальний аспект, який охоплює демократизацію та культурну взаємодію [41].

Деякі дослідники вказують на те, що взаємодія може бути розглянута з об'єктивного та суб'єктивного погляду. Об'єктивний аспект взаємодії включає в себе невідокремлені від окремих осіб зв'язки, які контролюють зміст та характер взаємодії. Суб'єктивний аспект передбачає свідоме ставлення осіб одне до одного, що базується на взаємних очікуваннях відповідної поведінки та формується на основі міжособистісних відносин, що розвиваються в конкретних умовах місця та часу [19].

У довідковій літературі надають визначення терміну «взаємодія» як: «філософську категорію, що відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їх взаємну зумовленість і породження одним об'єктом іншого. Взаємодія є об'єктивною та універсальною формою руху, розвитку, визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи» [11, с.82].

У педагогічному словнику «взаємодію» визначають як: «процес впливу суб'єктів один на одного, що породжує їхню взаємну обумовленість і зв'язок» [55], а саме «педагогічна взаємодія» визначається як «процес спільної діяльності педагога, учня і його батьків, що має конкретну педагогічну мету, яка базується на встановлених нормах і цінностях, а її наслідком є зміни в цінностях, установках, діяльності, особистісному світорозумінні й поведінці» [27].

Тобто, для забезпечення оптимального виховання дитини батьки та вихователі повинні співпрацювати і створювати дружні стосунки, засновані на повазі та розумінні. Взаємовідносини батьків та дошкільного закладу може допомогти створити домашню атмосферу, сприяти підвищенню якості дитячих занять, а також надати вихователям корисну інформацію про індивідуальні особливості дітей. Ключовим є розуміння унікальності кожної дитини, її потреб та інтересів, а також визнання її прав на вільний вибір та саморозвиток.

Висновки до розділу 1

Таким чином, взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти є ключовим фактором у формуванні та розвитку дитини. Ця взаємодія дозволяє забезпечити повноцінний розвиток дитини, який відбувається у формуванні її фізичних, розумових, емоційних, соціальних та духовних компетенцій.

Партнерська взаємодія між сім'єю та закладом дошкільної освіти базується на визнанні взаємної важливості ролі та взаємозалежності виховання дитини. Ця взаємодія забезпечує співпрацю та взаємодію батьків, вихователів та інших співробітників закладу, з планом забезпечення повноцінного розвитку дитини.

Важливою теоретичною основою є теорія розвитку соціальних зв'язків, що акцентує увагу на значущості взаємодії з дорослими та однолітками у розвитку дитини. Відповідно до цієї теорії, розвиток соціальних зв'язків у дитинстві формує основу для подальшого успіху в навчанні, соціальному житті та професійному розвитку.

Одним із ключових аспектів партнерської взаємодії є взаємне розуміння та розуміння між батьками та вихователями. Це відкритий та довірчий діалог, співробітництво та взаємодопомогу у вихованні та розвитку дитини, є важливою умовою партнерів.

Отже, усвідомлюючи теоретичні основи партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти, можна сказати, що це важлива складова успішного розвитку дитини. Зв'язок між родиною та дошкільним закладом створює можливість для дитини отримувати комплексну підтримку та розвиток на всіх рівнях. Це дозволяє забезпечити найкращі умови для розвитку дитини, її освіти та соціалізації.

Партнерство між сім'єю та дошкільним закладом підтримується на основі взаємної пов'язки, відкритості та довіри, що дозволяє посилити спільні зусилля для досягнення спільної мети – найкращого розвитку дитини. Спільність цілей, планування та здійснення дій є ключовим фактором успішної партнерської взаємодії.

Результатом партнерства між сім'єю та дошкільним закладом є комплексний підхід до розвитку дитини, який базується на врахуванні індивідуальних особливостей кожної дитини та взаємодії з її батьками. Такий підхід дозволяє забезпечити гармонійний розвиток дитини та підготувати її до подальшого життя та успіху в ньому.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСОБУ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

2.1. Аналіз чинних програм щодо національно-патріотичного виховання

В умовах сьогодення, коли наша країна виборює таку тяжку для нас перемогу, національно-патріотичне виховання є дуже важливим задля формування почуття патріотизму та розвитку національної свідомості особистості, задля формування громадян, які розуміють і цінують свою країну, відчують відповідальність за її майбутнє і готові прийняти активну участь у суспільних процесах.

У дошкільному періоді відбувається становлення культурно-ціннісних орієнтацій та духовно-етичної основи особистості дитини, розвиток її емоційної сфери, когнітивних процесів і механізмів соціальної адаптації в суспільстві. Починається процес національно-культурної самоідентифікації, а також усвідомлення себе у навколишньому світі. Цей етап є особливо сприятливим для емоційно-психологічного впливу на дитину, оскільки образи сприйняття дійсності і культурного оточення на цей період надзвичайно яскраві та потужні. Вони залишають глибокий слід у пам'яті, іноді назавжди, що є ключовим виховним фактором у формуванні патріотизму. Виховання свідомого патріота і громадянина передбачає формування в дитині комплексу конкретних знань, особистісних якостей і рис характеру, які слугують основою для специфічного способу мислення і є мотивуючою силою у повсякденних діях, вчинках і поведінці [38].

На думку українських вчених І. Бега та К. Чорної, патріотизм визначається як пристрасть до Батьківщини, глибока пристановленість до українського народу, турбота про його та особисте благополуччя, активна участь у формуванні та зміцненні України як суверенної, правової, демократичної та соціальної держави. Це також виявляється в готовності

відстоювати незалежність країни, служити їй, захищати її і ділити свою долю з долею України [3].

Вихователі закладів дошкільної освіти, користуються різними програмами, щоб вдало підібрати матеріал щодо національно-патріотичного виховання. Тож нами було проаналізовано деякі з чинних програм щодо використання національно-патріотичного виховання.

Таким чином, починаючи з Базового компоненту дошкільної освіти, ми бачимо, що виховання має бути спрямоване на освоєння знань про нашу країну та формування поваги до державних символів. У старших дошкільників має бути засвоєна інформація про прапор, гімн, герб України, а також вони повинні знати назву столиці, інших великих міст, ключові географічні позначення (Крим, Карпати, Дніпро), а також важливі історичні місця (наприклад, Тарасова гора у Каневі, Хортиця, заповідник Асканія-Нова та інші) [2].

Нами було взято за основу та проаналізовано навчальні програми для закладу дошкільної освіти на 2023-2024 навчальний рік. Так, програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина» націлює педагогів на реалізацію таких освітніх завдань:

- вивчення історії свого рідного краю, знання про щоденне життя та звичаї українського народу;
- розвиток почуття любові до рідного краю, сім'ї, дому, дитячого садка та міста;
- виховання поваги та пристрасі до культурної спадщини власного народу та сучасного мистецтва;
- формування високого рівня мовленнєвої культури, толерантного ставлення до представників інших культур, традицій та народів, а також до ровесників, батьків, сусідів та інших осіб;
- культивування цінностей української ментальності, таких як працелюбність, свобода, справедливість, доброта, чесність та бережливе ставлення до природи [22].

У програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» в розділі «Дитина в соціумі» окреслено завдання ознайомлення дітей з явищами суспільного життя за напрямками, зміст яких поглиблюється у кожній наступній віковій групі. В молодшому дошкільному віці дитина володіє культурою сприйняття предметного національного середовища, має загальні знання та уявлення про свята, традиції, їх відзначення, передає свої враження від участі в святкуванні календарно-обрядових свят. В середньому дошкільному віці дитина «розуміє, що Україна є Батьківщиною, що в українців є своя мова, звичаї та традиції, календарно-обрядові свята, різні символи. Вже в старшому дошкільному віці дитина ознайомена з історією України, її столиці, рідного міста (села), регіону, має уявлення про національні особливості українського побуту, національного одягу, оберегів, іграшок. Важливо вчити дітей розуміти, що люди, які ділять спільну Батьківщину - це певний народ, і ті, які народилися та проживають в Україні, належать до українського народу, походження назв міст, сіл та вулиць, а також про географічні та історичні пам'ятки свого рідного краю» [10].

В освітній програмі «Дитина» для дітей від двох до семи років у розділі «Дитина в соціумі» в напрямі «Соціальний світ» відповідно до принципу концентричності знання дітей поступово розширюються та ускладнюються. Друга молодша група знайомиться із сучасними традиціями та звичаями, бере участь в народних іграх, повторює народні лічилки, заклички. Середній дошкільний вік знайомиться з українським народним житлом, особливостями інтер'єру та подвір'ям. Знайомиться з назвою країни, корінним населенням країни, характерними рисами українського народу, державними символами, національним одягом. Старший дошкільний вік розглиблює та узагальнює знання про рідний край, включаючи географічні особливості (природні багатства країни), економічний контекст (промисловість, за якою славиться країна) та культурні аспекти (відомі історичні особи та сучасні українці, видатні пам'ятки країни). Розширюються знання про державні символи країни: Державний Прапор, Герб, Гімн; освоюються їх назви та символічне значення, а

також правила поведінки відносно державних символів. Ознайомлення з рослинними та народними символами України, а також основними повноваженнями Президента України, включаючи його портрет та ім'я, стає активнішим. Педагоги на постійній основі сприяють формуванню почуття любові до Батьківщини [18].

Аналізуючи освітню програму «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку ми бачимо, що основними із завдань розділів щодо національно-патріотичного виховання є формування інтересу до пізнання природи рідного краю, близького оточення та всієї України, розвивати інтерес до художнього слова, високохудожньої усної народної творчості, знайомити з видатними митцями слова рідного краю. Формувати елементарні уявлення про твори українського декоративно-ужикового мистецтва, про видатних українських художників. Для розширення музичного досвіду дітей розглядається ознайомлення з українською народною музикою, творами класичних композиторів, а також творами сучасних авторів, включаючи інструментальні та вокальні композиції та урочисті пісні. Діти також вивчають українські танцювальні традиції та правила бального етикету, такі як запрошення, український уклін і бальний кніксен. Також важливо розвивати навички імпровізації в образно-ігрових та танцювальних рухах на основі музично-ігрового та пісенного сюжету.

У розділі «Поради батькам» визначено основні завдання національно-патріотичного виховання, такі як демонстрація патріотичних почуттів та громадянської позиції, виховання гордості за родину, батьків, рідне місто, село та Україну. Також рекомендується прищеплювати дітям звичку регулярно спілкуватися з українською літературою для формування українського менталітету. Батькам слід розповідати дітям про природні скарби рідного краю та природоохоронну діяльність в Україні, а також донести історію та історичні пам'ятки України. Однією зі складових також є розповідь легенд про рідне місто, село та рідний край, а також навчання дітей користуватися мапою для визначення місця України та інших країн [48].

Аналізуючи програму розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», можна відзначити, що основні цілі національно-патріотичного виховання старших дошкільнят у рамках освітніх напрямів «Дитина в соціумі» та «Дитина у світі культури» включають в себе:

- розширення знань про Україну як рідну країну, інші країни та народи світу, а також про державні символи та національних героїв;
- виховні завдання, спрямовані на формування почуття патріотизму, любові до рідного краю і гордості за досягнення своєї країни;
- пошук зачатків національної самосвідомості та стимулювання інтересу до українського життя в місті та селі;
- ознайомлення з національним мистецтвом та народними художніми промислами України;
- використання розписів, створення та прикрашення посуду, використовуючи техніку ліплення, інспіровану народним національним розписом та гончарством;
- виховання національно-патріотичних почуттів та зацікавленості українським танцювальним мистецтвом;
- знання національних особливостей побуту жителів певної місцевості, їхньої поведінки та культури.

Автори програми акцентують на формуванні патріотичних почуттів шляхом знайомства дітей із творами мистецтва, включаючи твори образотворчого, літературного та музичного жанрів. Програма містить перелік таких творів та надає орієнтовану тематику занять, включаючи ті, які спрямовані на національно-патріотичне виховання дітей [64].

Парціальна програма з патріотичного виховання для дітей старшого дошкільного віку «Моя країна — Україна» націлена на реалізувати завдання Державного стандарту дошкільної освіти в напрямі національно-патріотичного виховання. Основним завданням програми є вивчення, збереження та передача

українських традицій і звичаїв, підтримання і поширення знань про історію рідного краю, його культурну спадщину, розвиток народного мистецтва.

Головними керівними принципами національно-патріотичного виховання, які передбачено в програмі патріотичного виховання для дітей старшого дошкільного віку «Моя країна — Україна», є:

- формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід;
- вивчення рідної місцевості та національних традицій;
- знайомство з явищами суспільного життя в рідній країні;
- створення уявлень про історію держави, знання державних та національних символів;
- ознайомлення з культурною спадщиною власного народу [14].

Патріотизм – це прояв любові до власної землі та відданість своєму народові. Процес патріотичного виховання слід розпочинати ще в дошкільний період, коли відбувається закладання культурно-ціннісних орієнтирів для духовно-етичної основи особистості дитини. Цей етап розвитку дитини включає в себе формування емоцій, відчуттів, розвиток мислення та механізмів соціальної адаптації в суспільстві. Також відбувається початок національно-культурної самоідентифікації та усвідомлення власного місця в навколишньому світі. Цей період є особливо сприятливим для емоційно-психологічного впливу, оскільки формуються яскраві та сильні образи сприйняття дійсності та культурного простору. Ці образи залишаються в пам'яті дитини надовго, а іноді й на все життя, що має велике значення для виховання почуття любові до рідної Батьківщини [14].

Відповідно до концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, головним завданням національного виховання дітей дошкільного віку є створення основ національної самосвідомості, що виражається у відчутті належності до конкретної нації та визначається етнічним самовизначенням, тобто відчуттям себе часткою певної етнічної групи. Національні почуття, які є основою національної самосвідомості, представляють собою комплекс емоцій, що відображають особисте ставлення

людей до своєї нації, її потреб і життєвих норм, а також до інших народів. Значущим аспектом є те, щоб формувати в ранньому дитинстві національні почуття та елементи національної самосвідомості мали морально-етичне спрямування [32].

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді представляє собою систематичну та цілеспрямовану ініціативу, яку реалізують державні та місцеві органи влади, громадські організації, сім'я, освітні установи та інші інституції. Ця діяльність спрямована на формування в молодого покоління високого рівня патріотичної свідомості, почуття відданості та любові до рідної землі, турботи про благополуччя свого народу та готовності виконувати громадянські та конституційні обов'язки у захисті національних інтересів. Ключовим завданням національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави і нації. Мета цього виховання полягає в розвитку самостійного громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських та конституційних обов'язків, успадковування духовних і культурних цінностей українського народу та досягнення високого рівня взаєморозуміння. Ця ініціатива сприяє об'єднанню українського народу та укріпленню соціально-економічних, духовних та культурних засад розвитку українського суспільства та держави [15].

Отже, проаналізувавши чинні програми щодо національно-патріотичного виховання, ми можемо дійти висновку, що всі програми описують та підкреслюють важливість спрямованості освіти на національно-патріотичний контекст, на нерозривний зв'язок з історією і культурними спадщинами нації, а також на збереженні та збагаченні української народної культури, її традицій та звичаїв. На виховання підростаючого покоління з прищепленням любові до своєї Батьківщини.

2.2. Методичні засади організації партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в процесі національно-патріотичного виховання

Методи патріотичного виховання дошкільників у сучасних умовах повинні включати розширення їхнього кругозору за допомогою здобуття нових знань, формування уявлень про суспільні явища та події з використанням визнаних пояснень, набуття соціального досвіду у власному оточенні (у сім'ї, на вулиці, в місті або селі), активне залучення до культури та сімейних традицій, а також сприяння вихованню почуття любові до Батьківщини та рідного дому [22].

Найсприятливішим для початку систематичного національно-патріотичного виховання є дошкільний вік. Саме у цьому віці у дитини закладаються передумови громадянських якостей, формуються уявлення про людину, суспільство і культуру. Також особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ. Формування громадянської позиції освідомленого українця передбачає активне підтримування традиційних для нашого менталітету цінностей, таких як любов до рідної землі, товариськість, розумна достатність, цінність родинного життя і духовного повсякденного буття, а також пошановне ставлення до інших людей. Вже з самого раннього дитинства, з перших років життя дитини розпочинається виховання національної свідомості та самосвідомості, вpleкання моральних ідеалів та ціннісних орієнтирів [38].

На думку Т. Поніманської дошкільний вік – це важливий період в житті дитини, який характеризується тим, що цей період є надзвичайно синсезитивним. Адже дитина є дуже чутливою до емоційних впливів, а тому надзвичайно схильна до наслідування [49].

Педагог В. Сухомлинський підкреслював: «У дитинстві починається тривалий процес пізнання – пізнання і розумом, і серцем – тих моральних цінностей, що лежать в основі моралі: безмежної любові до Батьківщини, бажання стати справжнім патріотом, справжнім борцем». Дитинство – ключовий етап формування духовності особистості. Саме на цьому етапі

кладуться основи розвитку духовних якостей, формується почуття, сприйняття світу та осмислення власної ідентичності. Яскраві враження від величі природи, творчої енергії людей та подвигів українського народу сприяють формуванню у дітей почуття любові до рідної сім'ї, українського народу та батьківщини [60].

Мета патріотичного виховання полягає в формуванні громадянина-патріота України, готового активно сприяти її розвитку як суверенної, незалежної, демократичної, правової та соціальної держави, а також забезпечувати національну безпеку. Сучасна дошкільна педагогіка досліджує питання національно-патріотичного виховання, і, відповідно, мета цього процесу реалізується через ряд завдань:

- закріплення в усвідомленні та почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань та поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, законів, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби та культивування ставлення до солдата як до державного службовця;
- визнання та забезпечення в реальному житті прав дитини як найвищої цінності суспільства;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та патріотичною відповідальністю;
- сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду та участі у громадянському житті;
- формування національного самоствердження та любові до рідної землі, держави, родини, народу;
- визнання духовної єдності населення всіх регіонів України та культурної спадщини;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;

- утвердження гуманістичної моральності як основи громадянського суспільства;
- культивування кращих рис української ментальності, таких як працелюбність, свобода, справедливість, доброта, чесність, бережливе ставлення до природи;
- формування мовної культури та володіння українською мовою як духовним кодом нації;
- спонукання зростаючої особистості до активного протидії сепаратизму, аморальності, шовінізму та фашизму [3].

Отже, на даний момент національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку розглядається як пріоритетна сфера освітньої роботи. Основними завданнями педагогів у цьому процесі є:

- розширювати уявлення про роль кожної особистості в соціальному середовищі та необхідність дотримання морально-етичних норм суспільства;
- формувати в дітей позитивний образ Батьківщини та рідного дому;
- виховувати любов і повагу до членів власної родини, підтримку та піклування про них;
- розвивати ціннісне ставлення до культури українського народу, його історичного минулого, мови, звичаїв та традицій;
- виховувати почуття власної гідності як представника українського народу;
- навчати дотримуватися культури поведінки у щоденній життєдіяльності;
- розвивати толерантне ставлення до представників інших національностей, ровесників, батьків, сусідів та інших людей [38].

Національно-патріотичне виховання у закладі дошкільної освіти передбачає низку напрямів та підходів, основними з яких, на думку Т. Поніманської, є:

- розвиток уявлень про найближчих родичів, сімейні звичаї та родовід;
- вивчення місцевих особливостей та культурних аспектів;

- ознайомлення з ключовими явищами та подіями в суспільстві;
- засвоєння історії своєї держави та розуміння її символів;
- вивчення традицій, звичаїв, фольклору та культури власного народу;
- отримання знань про світову історію та різноманітні культури [5].

Зазвичай щоб виконати поставлені завдання та цілі щодо національно-патріотичного виховання створюють необхідне розвивальне середовище для дітей, підбирають необхідний матеріал, літературу, створюють картотеку ігор. Тому можемо визначити необхідні умови для національно-патріотичного виховання дошкільників:

- оформлення куточка народознавства;
- підбір навчально-виховного матеріалу;
- підбір наочного матеріалу;
- збір народної літератури;
- оформлення інтер'єру групової кімнати.

Тому, для ефективного процесу національно-патріотичного виховання необхідна правильна та цілеспрямована організація взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти.

У своєму дослідженні, Ф. Карагозлю визначає педагогічні умови як ключовий елемент, який визначає якість, ефективність та результативність освітньо-виховного процесу. Вона розглядає ці умови через поняття «обставини», які педагоги свідомо та цілеспрямовано створюють для визначення конкретного напрямку функціонування та розвитку освітньо-виховного процесу. У своїй роботі вчена визначає наступні педагогічні умови взаємодії між дошкільним закладом освіти і сім'єю:

1. Збагачення культурно-освітнього середовища як в закладі дошкільної освіти, так і в сім'ї, розширене полікультурним змістом.

2. Орієнтація виховних заходів у дошкільному закладі та сім'ї на створення умов для полікультурного виховання дітей старшого дошкільного віку.

3. Стимулювання партнерської взаємодії між дошкільним закладом освіти та сім'єю в контексті полікультурного виховання дошкільників.

Ф. Карагозлю визнає важливість цих педагогічних умов для успішного здійснення полікультурного виховання дітей дошкільного віку та спрямовує своє дослідження на їх подальше розвиток та реалізацію [23].

Під час взаємодії між педагогами та батьками з питань патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку відбувається стимулювання у дітей інтересу до спостереження, обговорення дій, думок і емоцій. При належній підтримці вихователів та батьків, діти виявляють більший інтерес до вивчення традицій, проявляють повагу до державних символів та виявляють бажання дізнатися більше про історичні події українського народу та ін.

При виборі методів і форм взаємодії між педагогами та батьками ключовим є використання діалогу. Це підтверджується дослідженнями вчених, таких як І. Бех, Н. Бібік, Т. Якимович та інші, які наголошують на важливості створення доброзичливих, позитивних та довірчих відносин у цьому контексті [3; 9].

Педагогіка партнерства означає акцент на лідерстві, яке включає проактивність, право вибору та прийняття відповідальності за свої дії, а також на горизонтальних відносинах, де всі сторони вважаються рівними. Важливим аспектом є соціальне партнерство, яке базується на рівності між сторонами, добровільності укладання угод та обов'язковості їх виконання. У нашій роботі ми покладаємося на рівність сторін та враховуємо індивідуальні потреби батьків і їхніх дітей. Тому можемо сказати, що для досягнення цілей педагогіки партнерства ми використовуємо інтерактивні форми спілкування, в яких діалог є основною формою взаємодії між всіма учасниками. Під час такого спілкування ми здійснюємо передачу та збереження інформації (інформативний аспект), організацію та спільну діяльність (інтерактивний аспект), а також сприймання та розуміння один одного (перцептивний аспект) [61].

Методи та форми організації патріотичного виховання можуть бути такими:

- екскурсії, що охоплюють вулиці міста, історичні пам'ятки та визначні місця;
- наративи та розповіді від вихователів;
- бесіди з цікавими гостями;
- узагальнюючі бесіди для закріплення знань;
- використання ілюстративних матеріалів;
- читання та інсценування творів художньої літератури;
- взаємодія з родинами, включаючи запрошення членів родин до дитячого садка;
- спільні виховні заходи, такі як День сім'ї або свята бабусь;
- організація зустрічей з батьками за межами дитячого садка, наприклад, на їхньому робочому місці;
- проведення опитувань та анкетування та інші.

Серед різних методів взаємодії з батьками, Н. Каньоса вказує на кілька конкретних форм. Одна з них – інноваційні форми роботи з батьками з патріотичного виховання, це колективне обговорення педагогічних або психологічних питань, де всі учасники можуть вільно висловлювати свої думки і аргументи. Кожен учасник вносить свій внесок і представляє власну точку зору. Ще однією формою є «Батьківський турнір», де батьки отримують спеціальні домашні завдання, на які вони готуються заздалегідь. Потім вони змагаються у виконанні цих завдань як учасники турніру. Тут обираються ведучий та журі, які оцінюють результати. Також є така форма як «Родинний аукціон» де батьки активно обмінюються ідеями, думками та виховними знахідками, захищають свої погляди та спільно вивчають новий матеріал [21].

Також можна проводити різноманітні активності, такі як створення міні-буклетів «Моя маленька бібліотека» для батьків з корисними порадами і рекомендаціями для патріотичного виховання у сім'ї. Додатково, можна розміщувати інформаційні матеріали на інтернет-сторінці ЗДО та проводити фотовиставки на різноманітні теми, пов'язані з патріотичним вихованням, такі

як «Моя родина», «Мое рідне місто», «Мій рідний край», «Моя Батьківщина» [63].

Ще одним способом взаємодії між дошкільним закладом освіти та батьками у контексті національно-патріотичного виховання є використання анкетування. Цей метод використовується для аналізу підходів батьків до питань патріотичного виховання дітей та виявлення їхнього позитивного досвіду, типових труднощів і недоліків. Таким чином, ми проводимо дослідження стосовно відношення батьків до взаємодії між дошкільним закладом освіти та сім'єю, а також їх розуміння сутності національно-патріотичного виховання.

Задля ознайомлення батьків з виховною діяльністю закладу дошкільної освіти в контексті національно-патріотичного виховання дітей проводиться зустріч батьків з оглядом різноманітних форм роботи з дітьми. Це включає майстер-класи від вихователів, інструкторів з фізичного виховання, музичних керівників, керівників гуртків та інших фахівців, а також проведення лекцій, лекторій, шкіл і клубів для батьків. Такі форми педагогічної просвіти сприяють поширенню ідей виховання та дають можливість візуалізації шляхів розвитку, виховання та навчання дитини [38].

З метою сприяння використанню української мови та популяризації народної творчості та декоративно-прикладного мистецтва в дошкільних закладах впроваджується ініціатива щодо створення міні-музеїв, таких як «Українська світлиця» та «Бабусина хата», серед інших. Вивчення української хати, що є об'єктом зацікавлення у піснях, казках та літературних творах, створює позитивний інтерес у громадян та відзеркалюється у народних переказах, прислів'ях, приказках та легендах. За участю педагогів, дітей та їхніх батьків оформляються «світлиці» з використанням народних декоративно-прикладних виробів, які сприяють формуванню усвідомлення дітьми своєї національної приналежності та втіленню символів Української держави. Ці «світлиці» надають можливість дітям зануритися у атмосферу селянської хати, схожої на ті, в яких жили їхні предки. Це сприяє поглибленню знань дітей про

інтер'єр сільської хати, включаючи піч, лави, стіл, стільці, мисник, ікони в рушниках, скриню, ліжко чи лежанку, рушники, килими, рядну, глиняний посуд. Вони також знайомлять дітей з мистецтвом вишивання, плетіння з лози, різьблення, випилювання, гончарства та спонукають до бережного ставлення до результатів праці народних майстрів. У «Світлиці» діти закріплюють знання про свою Батьківщину, її народ, українську мову та вивчають народну мудрість через пісні, приказки, прислів'я, казки, загадки, а також слухають народні пісні та колискові, виконані на звукозаписах. Тут дітей вводять в українську літературу та вивчають про національних героїв, національні символи-обереги, такі як віночок, рушник, калина та інше. Формування етнічного навколишнього середовища у дошкільних закладах можна досягти, наповнивши кожний куточок групової кімнати етнічними предметами. Наприклад, у куточку «Кухня» розміщені мініатюрні народні кухонні приладдя та посуд, виготовлені у народному стилі, які дошкільники використовують під час самостійних занять та ігор. У куточку книг розміщуються книжки з малими жанрами дитячого фольклору, які вихователі читають та досліджують разом з дітьми, залучаючи їх до народної культури України. У куточку природи висаджуються кімнатні рослини та розповідається про тимчасових мешканців, поширених на території України, і надаються відомості щодо їхнього розвитку та умов життя. Куток гри облаштовується народними іграшками, створеними народними майстрами з різних регіонів України. Ці іграшки використовуються не лише для дитячих ігор, але і для вивчення народно-декоративного мистецтва загалом. Музичний та фізкультурний зали обладнані дитячими народними музичними інструментами і предметами спортивного інвентарю, виготовленими в народному стилі, з використанням декоративного різьблення на деревині чи розпису [36].

Виходячи з вищевикладеного, можемо запропонувати методичні рекомендації, щодо використання партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в процесі національно-патріотичного виховання, у вигляді планування заходів для батьків або ж за участі батьків на перший квартал року.

У наших методичних рекомендаціях подані різні методи і форми взаємодії з батьками щодо національно-патріотичного виховання, що дозволять створити доброзичливі, позитивні та довірливі відносини з батьками у цьому контексті.

Вересень:

1. Анкетування для батьків «Патріотичне виховання»;
2. Консультація для батьків «Роль сім'ї у національно-патріотичному вихованні»;
3. Спортивна розвага для дітей та батьків «Ігри патріотів».

Жовтень:

1. Батьківські збори з елементами тренінгу «Патріотичне виховання дітей дошкільного віку»;
2. Патріотична вікторина для батьків ЗДО;
3. Спортивна розвага «Козацькі розваги з батьками».

Листопад:

1. Консультація для батьків «Виховання у дітей любові до Батьківщини»;
2. Родинне свято «Тато, мама і я – українська сім'я»;
3. Заняття за участі батьків «Сім'я – найдорожче багатство»;
4. Заняття-шоу за участі батьків «Майстер шеф. Українська кухня».

(додаток А)

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши чинні програми ми можемо зробити висновок, що важливу роль у вихованні в дітей національно-патріотичних цінностей відіграють саме народні традиції та звичаї, їх досвід, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися ще з давнини і передаються з покоління в покоління. Серед них такі звичаї: шанувати старших, піклуватися про дітей, відзначати пам'ятні дати, усталені правила поведінки, як вітатися, та ін. Також більшість

чинних програм наголошує саме на партнерській взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти.

Організація партнерської взаємодії між сім'єю та закладом дошкільної освіти виступає необхідним і дієвим інструментом національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Практика показує, що такий підхід має ключове значення для успішного формування патріотичних цінностей серед маленьких громадян України.

Взаємодія між сім'єю та дошкільним закладом створює сприятливі умови для поглиблення розуміння батьками важливості виховання дітей в дусі патріотизму та національної свідомості. Цей підхід забезпечує єдність зусиль сім'ї та ЗДО у формуванні у дітей позитивного ставлення до своєї країни, її культури та історії.

Організація партнерської взаємодії між сім'єю і закладом дошкільної освіти є надзвичайно важливою, оскільки вона сприяє формуванню в дітей почуття приналежності до власної країни, розумінню її історії, культури та цінностей.

Тому можемо підкреслити наступні ключові моменти:

1. Партнерська взаємодія між сім'єю та дошкільним закладом є важливою складовою національно-патріотичного виховання дітей. Вона створює умови для спільних зусиль батьків і педагогів у формуванні патріотичних цінностей та переказу культурних традицій.

2. Взаємодія повинна базуватися на принципах взаєморозуміння, поваги, довіри та співробітництва між усіма учасниками процесу. Важливо створити відкритий простір для обміну ідеями та ініціативами.

3. Організація різноманітних заходів, таких як сімейні клуби, виставки, лекції, майстер-класи, спільні події тощо, сприяє активній участі батьків у вихованні дітей та підвищує рівень їхньої педагогічної грамотності.

4. Педагоги та батьки повинні мати спільне розуміння цілей і завдань патріотичного виховання, а також використовувати сучасні методи і форми роботи для досягнення цих цілей.

5. Важливо проводити систематичний аналіз результатів взаємодії між сім'єю і дошкільним закладом з метою постійного вдосконалення цього процесу.

Головною метою взаємодії дошкільного закладу з родинами вихованців є перетворення батьків та інших членів сімей на активних учасників освітнього процесу. Мета полягає в тому, щоб їхня роль стала більш активною, перетворившись на співробітників та партнерів педагогічного колективу та дітей у спільному проживанні насиченого сучасного життя цікавим і поживним для розуму та душі. Батьки повинні виступати не лише в ролі гостей на заходах чи спостерігачів за успіхами своїх дітей, але й активно впливати на їхній розвиток через особистий приклад і досвід.

Намічена мета передбачає взаємодію педагогів із батьками у підтримці їхньої ініціативи та сприянні у розробці та реалізації спільних рішень щодо національно-патріотичного виховання дітей. Таким чином, батьки та члени родин залучаються до різноманітних заходів, таких як майстер-класи, гуртки, свята, розваги, екскурсії, музеї, виставки, благодійні ярмарки та інші, спільно проведеними з дітьми та педагогами.

Узагальнюючи, організація партнерської взаємодії між сім'єю та дошкільним закладом є важливим і ефективним механізмом національно-патріотичного виховання дітей. Вона дозволяє дітям оточуючим світом, зрозуміти цінність рідної країни та виховувати в них почуття гордості і відповідальності перед нею. Цей підхід створює міцну основу та сприяє формуванню громадян, які розуміють та поважають свою країну, її культуру і цінності, які свідомо і патріотично відносяться до України та її майбутнього, що є важливим для подальшого розвитку суспільства.

ВИСНОВКИ

Партнерська взаємодія між сім'єю та дошкільним закладом виявляється надзвичайно важливою в контексті національно-патріотичного виховання дітей. Освітній процес стає результативнішим, коли сім'я та заклад дошкільної освіти об'єднують свої зусилля для формування патріотичних цінностей та глибокого розуміння рідної культури та історії.

Взаємодія цих двох сфер дитячого життя сприяє створенню повноцінного соціального середовища, де дитина оточена любов'ю, увагою та підтримкою як у сім'ї, так і у дошкільному закладі. За допомогою партнерської взаємодії родини і педагоги взаємодіють у процесі виховання та навчання, доповнюючи одне одного.

Родини стають не лише споживачами освітніх послуг, а й активними учасниками освітнього процесу. Батьки виявляють свою ініціативу, приєднуючись до заходів, що спрямовані на національно-патріотичне виховання. У свою чергу, дошкільні заклади враховують думку і побажання сімей, адаптуючи педагогічний процес до конкретних потреб дітей.

Партнерська взаємодія стає місткістю між двома важливими сферами виховання, забезпечуючи цілісний підхід до формування особистості дитини. Результатом цього співробітництва є не лише відмінне засвоєння знань та навичок, але і внутрішнє розуміння та осмислення цінностей, які стають основою національно-патріотичного характеру майбутніх громадян.

Під час аналізу педагогічних досліджень були виявлені деякі методи та форми, які, на нашу думку, є найбільш ефективними для організації патріотичного виховання дітей та їх батьків:

- екскурсії вулицями рідного міста, до історичних пам'яток та визначних місць;
- розповіді від вихователя;
- бесіди з цікавими особистостями;
- узагальнюючі бесіди;
- розгляд ілюстративних матеріалів;

- читання та інсценування творів художньої літератури;
- запрошення членів родин у дошкільний заклад освіти;
- спільні виховні заходи з родинами (наприклад, День сім'ї, свято бабусь та інше);
- зустрічі з батьками за межами дошкільного закладу освіти та інші подібні ініціативи.

Забезпечуючи спільний підхід до виховання, батьки та педагоги стають спільнотою, яка веде дітей до високих стандартів патріотизму та громадянської відповідальності.

Важливою частиною партнерської взаємодії є відкритий обмін інформацією і взаєморозумінням між педагогічним колективом і родинами. Це створює прозоре середовище, де всі сторони розуміють свої ролі та відповідальність у процесі виховання.

Партнерство також підкреслює важливість індивідуального підходу до кожної дитини, враховуючи її унікальні потреби та особливості. Це сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку самовизначення та формування внутрішньої мотивації дитини.

Усі ці аспекти підсилюють загальний вплив національно-патріотичного виховання, надаючи йому глибший та більш стійкий характер. Партнерство між сім'єю та дошкільним закладом не лише сприяє вивченню та розумінню культурних цінностей, але і формує особистісні риси, які в майбутньому визначатимуть громадянську позицію дитини в суспільстві.

Отже, ефективна партнерська взаємодія між сім'єю та закладом дошкільної освіти сприяє створенню позитивного середовища для національно-патріотичного виховання, дозволяючи дитині розкривати свій потенціал у гармонії із сімейними та загальнодошкільними цінностями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айдарова Л. Національно-патріотична ідея в освіті й вихованні дітей і молоді в Україні: реком. показч. Харків: ХНПУ, 2015. 32 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) від 12 січня 2021 року.
URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 09.10.2023)
3. Бех І., Чорна К. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Методист (Шкільний світ)*. 2014. № 11. С. 11–25.
4. Богуш А., Гариш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник для ВНЗ Київ: Слово, 2008. 40-48 с.
5. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі Київ: Знання, 2002. 36-49 с.
6. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2002. 407 с.
7. Борисова О. О., Борисова Н. В. Взаємодія освітнього закладу і родини в сучасному соціопросторі: з досвіду роботи американського та українського дошкільних закладів: навч. посіб. ПереяславХмельницький: ПП «СКД», 2019. 146 с.
8. Бронфенбреннер У. Теорія екологічних систем. *ni.biz.ua-Навчальна Інформація для українських студентів*: веб-сайт.
URL:http://ni.biz.ua/10/10_3/10_33394_teoriya-ekologicheskikh-sistem-u-bronfenbrennera.html (дата звернення 10.09.2023)
9. Бікі І., Якимович Т. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. 2019 Вип. 10. С. 6.
10. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»; за заг. ред. О.В. Низковської. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с.

11. Валентьєва Т. І. Сутність, мета, принципи і форми співробітництва дошкільного навчального закладу з батьками старших дошкільників. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Вип. 17(1). С. 121–128.
12. Виноградова Т. Взаємодія батьків і педагогів — необхідна умова для виховання нового покоління. *Педагогічна скарбниця Донеччини*. 2003. №2. С. 51-52.
13. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах: тематична Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2001 року. Київ: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. 144 с.
14. Гавриш Н., Косенчук О. Моя країна — Україна: хрестоматія для дошкільнят з національно-патріотичного виховання. Харків: Ранок, 2022. 96 с.
15. Гавриш Н., Крутій К. Новий закон України «Про освіту»: які зміни очікують наше дошкілля? *Дошкільне виховання*. 2017. № 11. С. 2–6.
16. Гончар Н. П. Форми взаємодії закладів дошкільної освіти із сім'єю з питань формування здоров'язбережувальної компетенції в дітей дошкільного віку. *Дошкільна педагогіка*. 2019. Вип. 13. т. 2. С. 183–186.
17. Денисюк О. М. Формування уявлень у дітей старшого дошкільного віку про історію України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. педі. наук: 13.00.01. Київ, 2000. 20 с.
18. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч та ін.; наук. ред.: Г. В. Беленька; МОН України, Київськ. ун-т імені Б. Грінченка. Київ: Київськ. ун-т імені Б. Грінченка, 2020. 440 с.
19. Довженко Т. О. Підготовка майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу до роботи з сім'єю. *Педагогіка та психологія: зб. наук. праць*. 2016. Вип. 52. С. 124–133.
20. Жаровцева Т. Г. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями: дис. докт. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2007. 412 с.

21. Каньоса Н. Г., Бабюк Т.Й., Теорія та методика співпраці ЗДО з родинками: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільськ, 2021. 407 с.
22. Каплуновська О.М., Кичата І. І., Палець Ю.М. «Україна – моя батьківщина»: парц. прогр. націон.-патріот. вихов. дітей дошк. віку; за наук. ред. О.Д. Рейпольської. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 72 с.
23. Карагозлю Ф. Педагогічні умови взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'єю у полікультурному вихованні старших дошкільників : дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Одеса., 2019. 307 с.
24. Кисельова Н. Виховувати патріотів. *Дошкільне виховання*. 2001. № 3. С. 27- 28.
25. Ковшар О. В. Роль партнерської взаємодії дошкільної та початкової ланок освіти в організації передшкільної освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. Ніжин: 2015. № 4. С. 57-63.
26. Kovshar O., Vaditsa M., Suiatynova K. Implementation of The Technology: «Pedagogical Partnership of Pre-School and Primary Stages of Education». *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT)*. 2019. Т. 9, № 1. С. 4556–4560. URL: <https://www.ijeat.org/wp-content/uploads/papers/v9i1/A1805109119.pdf> (дата звернення: 20.11.2023).
27. Козубовська І., Розлуцька Г., Савко О. Взаємодія школи і родини у вихованні молодших школярів: вітчизняний і зарубіжний досвід: метод. реком. для бак. і магістр. початк. осв. Ужгород: Говерла, 2021. 28 с.
28. Колосова О. Роль громадянсько-правових цінностей у патріотичному вихованні старших дошкільників. *Проблеми українського національного виховання: зб. наук. пр.* Дрогобич: ДПУ ім. І. Франка, 2013. С. 222–229.
29. Конвенція про права дитини: Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 20.11.1989 р. станом на 20 листоп. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 22.09.2023).

30. Кононко О.Л. Стратегічна мета виховання — життєва компетентність дитини. *Дошкільне виховання*, 2002. № 5. С. 11-13.
31. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 06.10.2023).
32. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: від 29.07.2019 № 1038 URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf>
33. Кремень В.Г. Веління часу: плекати національну гордість у дітей. *Педагогічна газета*. 1998. № 7. С. 11.
34. Кривоніс М.Л. Дроботій О.Л. Патріотичне виховання в ДНЗ. Харків: Ранок, 2016. 192 с.
35. Кузьмінський А., Омеляненко В. Педагогіка родинного виховання: навч. посіб. Київ, 2006. 284-316 с.
36. Лещенко О.М. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2003. № 9. С. 12-16.
37. Лисенко Н.В. Етнопедагогіка дитинства: навч.-метод. посіб. Київ, 2011. 720 с.
38. Лісовець О. В. Національно-патріотичне виховання з основами народознавства: навч. посіб. для здобув. вищ. осв. за спец. 012 Дошк. осв. Ніжин, 2022. 111 с.
39. Масло А. Д., Суятинова К. Є. Роль взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі виховання. *Наукові здобутки студентів з дошкільної та спеціальної освіти: зб. наук. і наук.-метод. праць студентів III Всеукр. наук.-практ. конф. 11-12 трав. 2023. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. Вип. 14. С. 220*
URL:<https://drive.google.com/file/d/1QAIFrzIPymXEdjV3UaYeI1IhlsYbWDtZ/view> (дата звернення: 09.09.2023)

40. Масло А.Д., Суятинова К.Є. Методичні засади організації національно-патріотичного виховання дошкільників в умовах сучасності. *Дитинство XXI століття: інноваційна освіта: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. 27 жовтн. 2023.* Кременчук: КПК, 2023. С. 279. URL: <https://kpk.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97.pdf> (дата звернення: 16.11.2023)
41. Машовець М. Сучасні підходи до організації педагогічної взаємодії дошкільного навчального закладу та батьків вихованців. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць. *Наукові записки РДГУ.* 2011. Вип. 2(45). С. 18–24.
42. Мелетич І.М. Формування основ креативності дітей через інтерактивні форми роботи з батьками. с. Новопілля, 2015. 61 с.
43. Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців.: Лист МОН України від 11.10.2017 р. № 1/9-546.
URL: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/1545/MON_546_Vzajemodija_ZDO_batkamy.pdf (дата звернення: 21.09.2023).
44. Мошнина О. Патріотичне виховання дошкільнят. *Дошкільне виховання.* 2011. №4. С. 80–82.
45. Мудрий Я. Педагогіка сімейного виховання: навч.-метод. компл. Чернівці, 2012. 144 с.
46. Олексюк О. Є. Сімейна педагогіка: навч. посіб. Миколаїв, 2018. 248 с.
47. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування: навч.-метод. посіб./ Рейпольська О. та ін. Кропивницький, 2021. 222 с.

48. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку/ Гавриш Н. В. та ін.; за заг. наук. ред. Піроженко Т. О. Київ: 2017. 80 с.
49. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав, 2006. 456 с.
50. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Каб. Міністрів України від 03.11.1993 р. № 896: станом на 29 трав. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text> (дата звернення: 22.11.2023).
51. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 05.10.2023).
52. Про Національну програму «Діти України»: Указ Президента України від 18.01.1996 р. № 63/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63/96#Text> (дата звернення: 06.11.2023).
53. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 2 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.11.2023).
54. Про Програму «Українська родина»: Постанова Каб. Міністрів України від 14.03.2001 р. № 243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/243-2001-п#Text> (дата звернення: 06.11.2023).
55. Семенова А. Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса: Пальміра, 2006. 221с.
56. Стаднік Н., Волинець Ю. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до партнерської взаємодії з батьками вихованців. *Народна освіта електронне наукове фахове видання*, 2018. Вип. №2 (35), С. 41–48.
57. Сухарева Л. С. Піклуємось разом: робота з батьками дошкільників. навч. посіб. Вид. 2-ге. Харків, 2008. 128 с.

58. Суятинова К. Є. Формування особистості дитини дошкільного віку в сім'ях розлучених батьків. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. збірн. наук. праць. Миколаїв, 2014. Випуск 1.45 (106). С. 131-135.

59. Суятинова К. Є. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в сім'ях розлучених батьків. Формування освітніх компетенцій дитини: проблеми, розвиток, супровід: матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. сем. для науковців, практичних працівників та студ. Умань: АЛМІ, 2014. С. 103–105.

60. Філімонова Т. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Миколаїв, 2019. 152 с.

61. Федірчик Т. Педагогіка партнерства як чинник формування ефективної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах нової української. *Гірська школа Українських Карпат*, 2019. № 21. С. 50-54.

62. Чаварга О.Ю. Народно календарні свята та обряди в дитячому садку. Ужгород, 1999. 120 с.

63. Швець Н. Батьківський університет в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. Ефективні форми взаємодії вихователів з батьками. План проведення тематичних батьківських днів. Приклади планування. *Дошкільне виховання*, 2019. №2. С 12.

64. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років Аксьонова О. П., та ін. Київ, 2019. 488 с.